

naš dan

GLASILO HRVATSKOG SAVEZA UDRUGA TJELESNIH INVALIDA - HSUTI / TRAVANJ 2003. / GODINA 5 / BROJ 8

**Obilježavanje 2003.
- Europske godine
osoba s invaliditetom**

**Prvo istraživanje u
Hrvatskoj o stanju obitelji
osoba s invaliditetom**

**Donacija novih invalidskih kolica
Bontončić na engleskom**

2

3

2003. ; EGOSI ; Europska godina
osoba s invaliditetom

uvodnik

Pripala mi je velika čast da postanem nova urednica glasila “Naš dan” koji upravo držite u rukama. Druženje s ljudima koji revno rade u Hrvatskom savezu udruga tjelesnih invalida omogućilo mi je da shvatim kako to uopće neće biti teško jer je njihova susretljivost premašila sve granice mojih očekivanja. Zbog toga sam im neizmjeno zahvalna. Jako je dobar osjećaj ušuljati se u njihove moderno uređene prostorije, poslušati ambicioznost kojom odzvanjaju njihove ideje i energičnost kojom se rješavaju započete misije te postati dio njihova sustava. Nijedna od tih misija nije nemoguća i nijedna nije posljednja. Jedino trebaju podršku onih koji je mogu pružiti. To se odnosi i na pojedince i na institucije. Netko ima manje, netko veće mogućnosti da pruži podršku. Ali, ima je svatko! Ja ću je pokušati pružiti na ovaj

način. Nadam se da ćete listajući stranice novog, 8. broja glasila HSUTI-ja i čitajući o raznim aktivnostima osjetiti njihovu želju da svojim projektima obogate i ovu 2003. godinu, sada već svima poznatu i kao Europsku godinu osoba s invaliditetom i da ćete pronaći korisne i nove informacije.

Iskreno priznajem da me među mnoštvom HSUTI-jevih projekata u posljednje vrijeme naročito oduševila slikovnica *Bontončić ili kako svima biti prijatelj* namijenjen prije svega najmlađem uzrastu, ali i njihovim roditeljima i odgojiteljima i svima koji će to jednog dana biti. Ideja je jasna. Ako krenemo na vrijeme poučavati djecu, na njima prilagođen način, kako da se odnose prema vršnjacima ili odraslima s nekom vrstom invaliditeta, kasnije ćemo izbjeći dugotrajan proces preodgajanja.

Rezultat je dvostruk. Ukida se strah, nerazumijevanje, netolerancija (ponekad i socijalno zanemarivanje), a postiže osjećaj sigurnosti, vrijednosti, tolerancije, prijateljstva.

A kontekst i Bontona i Bontončića može se shvatiti puno šire - u reduciranju nerazumijevanja različitosti među ljudima. Jer, napokon, svatko od nas posjeduje jedan drukčiji unutarnji svijet koji ipak od drugih svjetova, na ovaj ili onaj način, želi poštovanje i razumijevanje te koji o drugim svjetovima ovisi.

Usrećite nekog i usrećit ćete sebe! Krenite s najlakšim - na primjer, željom za dobar dan i ne zaboravite se nasmiješiti!

Svim prijateljima HSUTI od srca želi sretan Uskrs i vesele uskrsne blagdane!

Ivančica Tarade

ZA IZDAVAČA: MR. SC. MIRJANA DOBRANOVIĆ

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: IVANČICA TARADE
TAJNICA REDAKCIJE: ANTONIJA TURIN
GRAFIČKO OBLIKOVANJE: TOMISLAV KRALJEVIĆ, BOŽIDARKA
VUČIĆEVIĆ
TISAK: KERSCHOFFSET

SAVJET LISTA: MR. SC. MIRJANA DOBRANOVIĆ, PREDsjedNICA
HRVATSKOG SAVEZA UDRUGA TJELESNIH INVALIDA, PROF. DEF.
MARIJANA GOJČETA, PROF. DR. LJILJANA IGRIC, EDUKACIJSKO-
REHABILITACIJSKI FAKULTET, PROF. DR. MIRJANA KRIZMANIĆ,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU, DOCENT DR.
SLOBODAN LANG, ŠKOLA NARODNOG ZDRAVLJA, "ANDRIJA
ŠTAMPAR", PROF. DR. VJEKOSLAV NANKOVIĆ, RAVNATELJ
TRAUMATOLOŠKE BOLNICE U ZAGREBU, DR. SC. INES TURALIJA
JOKOVIĆ, EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKI FAKULTET.

ADRESA REDAKCIJE: 10000 ZAGREB, ŠOŠTARIĆEVA 8
TELEFON/TELEFAX: 01 48 12 004
E-MAIL: savez@hsuti.hr, URL:www.hsuti.hr
ŽR: 30101-678-110861.

SADRŽAJ

Priručnik za odgojitelje i stručne suradnike	2
Donacija novih invalidskih kolica	3
Bontončić na engleskom	4
Četvrto izdanje Bontona	5
Noviteti na Filozofskom fakultetu	5
HSUTI na internetu	5
Otvaranje prostora Udruge invalida Dugo Selo	5
Novi letak HSUTI-ja	5
Nove članice HSUTI-ja	5
Sedmi Sajam zdravlja u Vinkovcima	6
Uz Svjetski dan bolesnika	7
Novosti u zakonskoj regulativi za osobe s invaliditetom	8
Odluka o refundaciji PDV-a za vozila za 2003. godinu	9
Obilježavanje 2003. - Europske godine osoba s invaliditetom	10
"Invaliditet kao društvena odgovornost"	12
50. obljetnica FIMITIC-a i događanja u Rimu	13
UTIT - udruga tjelesnih invalida TOMS	14
Vinskom cestom do humanosti i dobrote	15
Prvo istraživanje u Hrvatskoj o stanju obitelji osoba s invaliditetom	16
Unapređenje rada lokalnih udruga Članica HSUTI-ja kao doprinos daljnjem razvoju civilnog društva u Hrvatskoj	19
Otvori srce - učini čudo!	20

Priručnik za odgojitelje i stručne suradnike

U sklopu provođenja projekta "Tolerancija prema osobama s invaliditetom" HSUTI pod pokroviteljstvom DZZOMM-a tiska priručnik za edukaciju predškolskog stručnog kadra.

Piše: Marijana Gojčeta, prof. def.

Nakon petogodišnjeg provođenja projekta u vrtićima, školama i fakultetima pod nazivom "Tolerancija prema osobama s invaliditetom" uskoro iz tiskare "A.G. Matoš" izlazi knjiga pod nazivom "Priručnik za odgojitelje i stručne

Upotreba priručnika u predškolskim ustanovama pridonijeti će poboljšanju kvalitete života djece sa i bez teškoća u razvoju te uvrštavanju projekta "Tolerancija prema osobama s invaliditetom" u redovne programe odgoja i obrazovanja za predškolske ustanove Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske.

suradnike". Priručnik tiska *Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida* pod pokroviteljstvom *Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži*. Priručnik je kao radni materijal nastao u dječjim vrtićima "Sesvete" i "Leptir". Svrha tiskanja radnog materijala kao priručnika dvostruka je:

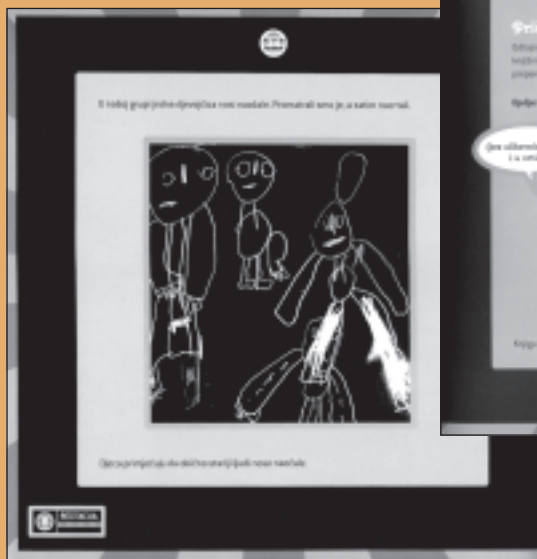
– edukacija stručnog kadra u predškolskim ustanovama;

– usavršavanje rada stručnog kadra novim idejama.

Priručnik je zamišljen kao kreativna, vesela i zanimljiva literatura koja educira korisnika, ali ga i motivira za čitanje. Originalnog je dizajna s crtežima i izjavama djece te fotografijama. S obzirom na to da je priručnik nastao kao rezultat dječje igre, osmišljen je znak za knjigu (knjiga izlijeće iz kocke) koji se nalazi na koricama i svojim izgledom privlači pozornost.

Sadržaj priručnika prati metodologiju rada predviđenu projektom "Tolerancija prema osobama s invaliditetom".

Tiskanjem priručnika te njegovom upotrebom u predškolskim ustanovama pridonosimo poboljšanju ukupne kvalitete života djece sa i bez teškoća u razvoju te prihvaćanju i uvrštavanju projekta "Tolerancija prema osobama s invaliditetom" (u okviru kojeg je nastao priručnik) u redovne programe odgoja i obrazovanja za predškolske ustanove Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske.

Donacija novih invalidskih kolica

Prepoznajući potrebe teško pokretnih i nepokretnih građana Hrvatske za invalidskim kolicima, Wheelchair Foundation donira HSUTI-ju ukupno 800 invalidskih kolica.

Piše: Marijana Gojčeta, prof. def.

Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida odabran je od strane Wheelchair Foundation i Američkog veleposlanstva u Hrvatskoj da kao nevladina organizacija i udruga od povjerenja primi donaciju od 560 u prvoj pošiljci i 240 u drugoj pošiljci novih invalidskih kolica. Invalidska kolica su donacija Kenneth E. Behringa (utemeljitelja Wheelchair Foundation) koji je uvidio veliku potrebu teško pokretnih i nepokretnih građana za invalidskim kolicima i odlučio u Hrvatsku poslati ukupno 800 kolica. Prvih 15 invalidskih kolica osobno je već uručeno kandidatima 22. listopada 2002. godine u hotelu Opera u Zagrebu. Donacija stiže preko *Programa humanitarne pomoći Europske komande (EUCOM) Američke vojske*. U svrhu temeljite i pravedne distribucije donacije osnovano je Povjerenstvo za raspodjelu kolica koje je izradilo Pravilnik o kriterijima, anketni list za dodjelu kolica i informatičku bazu podataka za pohranjivanje svih podataka o kandidatu. U bazi podataka pohranjeni su osobni podaci 840 građana Hrvatske koji su ne samo podnijeli zahtjev, već i u zadanom

Krajem svibnja 2003. u Hrvatsku bi trebala stići prva pošiljka donacije od 560 novih invalidskih kolica koja se međusobno razlikuju u širini sjedala i predviđene su širine od 30, 35, 40, 45 i 50 cm. Za svaku osobu s popisa kandidata priloženog potpisanom ugovoru stižu točno specificirana kolica.

roku korektno popunili anketni upitnik te priložili popratnu medicinsku dokumentaciju. Povjerenstvo za raspodjelu kolica proučilo je svaki upitnik i utvrdilo da kandidati udovoljavaju postavljenim kriterijima. Za prvu pošiljku donacije potpisan je ugovor s detaljnim popisom kandidata i poslan je donatoru. Uz 527 kolica koja će osobno biti dostavljena svakom kandidatu, 33 kolica bit će donirana ustanovama u Hrvatskoj.

Krajem svibnja 2003. u Hrvatsku bi trebala stići prva pošiljka donacije od 560 novih invalidskih kolica. Invalidska se kolica međusobno razlikuju u širini sjedala i predviđene su širine od 30, 35, 40, 45 i 50 cm. Za svaku osobu s popisa kandidata priloženog potpisanom ugovoru stižu točno specificirana kolica.

Da bi u što kraćem roku donirana kolica stigla do kandidata, po dolasku brodom u Rijeku bit će distribuirana u sve veće gradove: Zadar, Split, Dubrovnik, Zagreb, Varaždin, Slavonski Brod. Kandidati će na kućnu adresu dobiti obavijest gdje i kada mogu doći po kolica. Svaki će kandidat pri preuzimanju kolica biti fotografiran.

U konačnom će izvještaju donatoru biti dostavljene sve fotografije, a popunjeni anketni upitnici i medicinska dokumentacija sa svim ostalim podacima o kandidatu ostat će pohranjeni u bazi i arhivu HSUTI-ja.

Nakon distribucije prve pošiljke potpisat će se ugovor za drugu pošiljku za koju je već izrađena lista kandidata.

Bontončić na engleskom

Zahvaljujući Ministarstvu za europske integracije HSUTI je Bontončić preveo i tiskao na engleskom jeziku i sada je njegova poruka dostupnija još većem broju ljudi.

Piše: Ivančica Tarade

Povodom Europske godine osoba s invaliditetom HSUTI je došao na ideju da Europi pokloni jedinstveni hrvatski proizvod, tj. da edukativnu slikovnicu *Bontončić ili kako svima biti prijatelj* prevede na engleski jezik i pokloni europskim zemljama. Tako je nastala *Children's etiquette or how to be friends with everybody*, slikovnica koju je prevela profesorica Tamara Jovanović i koja je tiskana u tisuću primjeraka.

S obzirom da sličnih izdanja u europskim zemljama nema, HSUTI je poklonio primjerke tog hvalevrijednog priručnika za djecu svim članicama FIMITIC-a (Međunarodne organizacije tjelesnih invalida) na Susretu u Rimu 5. travnja ove godine gdje se obilježavala 50. obljetnica FIMITIC-a i 20. obljetnica ANMIC-a (talijanske udruge invalida) i manifestacija povodom Europske godine osoba s invaliditetom. Posebni je interes za Bontončić pokazao Cipar čiji su predstavnici oduševljeni slikovnicom odmah zamolili prijevod na grčki i putem Grčkog veleposlanstva u Hrvatskoj dostavu na Cipar.

HSUTI je poklonio primjerke Bontončića svim članicama FIMITIC-a (Međunarodne organizacije tjelesnih invalida) na Susretu u Rimu 5. travnja 2003. gdje se obilježavala 50. obljetnica FIMITIC-a i 20. obljetnica ANMIC-a (talijanske udruge invalida) te manifestacija povodom Europske godine osoba s invaliditetom.

Primjerci engleske verzije Bontončića uručeni su i predstavnicima Vijeća Europe za djecu koji su u Hrvatskoj boravili od 7. do 11. travnja 2003. godine.

Uz potporu Ministarstva za europske integracije Bontončić je, osim na engleski, preveden i na njemački, talijanski i

francuski jezik. HSUTI je još u potrazi za sponzorima koji bi omogućili tiskanje prevedenih Bontončića.

Udruga Roma izrazila je usmenu želju da se ovaj simpatični priručnik prevede na romski jezik kako bi se i romsku djecu učilo dobru, prijateljstvu i toleranciji.

Četvrto izdanje Bontona

Uz financijsku potporu Ministarstva rada i socijalne skrbi izašlo je 4. izdanje *Bontona prema osobama s invaliditetom*. 10 000 primjeraka Bontona tiskano je nedavno u novim osvježavajućim pastelnim bojama. HSUTI je tom gestom čestitao Uskrs građanima Hrvatske koji se još nisu imali prilike upoznati s ovom dragocjenom knjižicom. Povodom tiskanja novih primjeraka Bontona 8. svibnja ove godine u 11 sati održat će se konferencija za tisak u novoj multimedijalnoj dvorani HAK-a (Avenija Dubrovnik 44), na kojoj će također biti predstavljen novi projekt pod radnim naslovom "Otvori srce - učini čudo" pod vodstvom kompozitora i glazbenika Nenada Ninčevića iz Splita.

Noviteti na Filozofskom fakultetu

16. travnja 2003. na Filozofskom je fakultetu održana svečanost otvaranja dizala za studente s invaliditetom. Dekan dr. Neven Budak je uz studente "presjekao vrpcu". Dizalo će jednako dobro služiti i osobama s invaliditetom kao i studenticama u graviditetu, starijim profesorima i svima koji imaju potrebu za njim. Također želimo obznaniti da je osobama s invaliditetom prilagođen i WC te da je otvorena kompjutorska radionica za studente oštećena vida. U Europskoj godini osoba s invaliditetom to je velik i konkretan korak unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom na koji bi se mnogi trebali ugledati.

HSUTI na internetu

Da HSUTI ni u kom pogledu ne zaostaje za suvremenim informatičkim trendom dokazuje i novi dizajn njegovih Internet stranica koje uređuje tvrtka EPSILON.

Stranice HSUTI-ja (www.hsuti.hr) uskoro će biti redizajnirane! Novi izgled stranica pridonijet će preglednosti i lakšem korištenju, odnosno pronalaženju korisnih informacija. Novost je i način izrade i ažuriranje stranica, odsad na sustavu EasyWeb, doniranom od tvrtke EPSILON (www.epsilon.hr). EasyWeb će nam uvelike olakšati unos i ažuriranje informacija i omogućiti još kvalitetniju prezentaciju. Novo će rješenje omogućiti svim članicama HSUTI-ja kontrolu nad vlastitim dijelovima weba i omogućiti im da samostalno, brzo i ažurno informiraju članstvo i sve prijatelje naše udruge o svojim aktivnostima.

Otvaranje prostora Udruge invalida Dugo Selo

16. travnja 2003. godine HSUTI-jevi su predstavnici imali čast prisustvovati otvorenju prostora Udruge invalida Dugo Selo na čelu s predsjednicom Gordanom Radženić. Tom je prigodom gradonačelnik Dugog Sela, gospodin Boris Mahač, pružio Udruzi potporu u plaćanju režijskih troškova što će uvelike olakšati njezin budući rad.

Novi letak HSUTI-ja

U siječnju ove godine tiskan je novi letak *Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida* i to na hrvatskom i engleskom jeziku. Osmislio ga je Dinko Tolić, dizajner koji je trenutno na civilnom služenju vojnog roka u HSUTI-ju. Leci se distribuiraju po cijeloj Hrvatskoj sa ciljem da predstave HSUTI, njegove mnogobrojne uspješne projekte i programe, te mrežu od ukupno 55 udruga iz cijele Hrvatske.

Nove članice HSUTI-ja

25. travnja 2003. na sjednici Predsjedništva HSUTI-ja donesena je odluka o pridruživanju dvaju novih članica. Radi se o Udrugama tjelesnih invalida iz Omiša i Otočca. Time se broj Udruuga koje okuplja HSUTI popeo na 55.

Sedmi Sajam zdravlja u Vinkovcima

Ovogodišnji Sajam zdravlja bio je posvećen obilježavanju Europske godine osoba s invaliditetom

Piše: Mirjana Dobranović, mr.med.sc.

Tradicionalno se na svim dosad održanim Sajmovima zdravlja održava *Forum invalida*, a ovaj je bio posvećen obilježavanju Europske godine osoba s invaliditetom. U ime predsjednice Vladinog povjerenstva za osobe s invaliditetom, dr. Adinde Dulčić, Forum je pozdravila Ružica Tadić, načelnica Odjela za obitelj DZZOMM, a u ime Ministarstva rada i socijalne skrbi doministar dr. Nino Žganec. 7. Sajam zdravlja organizirali su grad Vinkovci, Vukovarsko-srijemska županija i Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar" iz Zagreba. Na bogatom programu u SRC "Lenije", osim *Foruma invalida* održni su forum "*Zdravlje, nezaposlenost, modeli rješavanja*" te forum "*Mine, održiva gradnja i zaštita okoliša radom nevladinih udruga*". Održani su i Okrugli stolovi na teme: "*Pacijent danas - rukovođenje i upravljanje za zdravlje*", "*Zdravlje, specifične bolesti muške i ženske populacije*" te "*Mladi i zdravlje*".

Ostatak programa podrazumijevao je brojne sportske aktivnosti, radionice, igrokaz, kazališnu predstavu, humanitarne akcije, izložbe i razne popratne kulturne manifestacije.

O položaju i statusu osoba s invaliditetom u Hrvatskoj u 2003. – Europskoj godini osoba s invaliditetom predavanje je održala mr.sc. Mirjana Dobranović u kojem je iznijela osnovne brojčane podatke o osobama s invaliditetom nakon popisa stanovništva, upoznala sudionike s Programom obilježavanja EGOSI-ja i aktivnosti koje će se kroz njega provoditi posebno naglašavajući slogan EGOSI-ja "*O nama uvijek s nama*". U trećem dijelu izlaganja, kao što je to običaj zdravih gradova, iznijela je pozitivne primjere prakse kojima se pridonosi poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom:

- tiskanje slikovnica Bonton i Bontončić (na hrvatskom i engleskom jeziku);
- otvaranje arhitektonskog savjetovališta u kojem rade civilni ročnici;
- upozoravajućoj akciji s lecima "*Označeni ste*" i "*Ne budite označeni!*";
- sjedanju ministra Lučina u invalidska kolica povodom MDI 2000.;
- sjedanje gospodarstvenika Ivce Todorčića u kolica povodom MDI 2002.;
- tiskanje časopisa "Naš dan" i letaka HSUTI-ja (na hrvatskom i engleskom jeziku);
- donacija 568 kolica od Wheelchair Foundation;
- projekt "Tolerancija prema osobama s invaliditetom" u vrtićima.

Pozitivne primjere prakse iznijeli su i gradovi Vinkovci (pristupačan grad) , Rijeka (uklanjanje građevinskih barijera) i

Zagreb (gradska strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom). U diskusiji su osobito roditelji s djecom s poteškoćama u razvoju istakli jedan od značajnih problema koje ne rješava država, a to je pratnja tijekom liječenja njihovog teško oštećenog djeteta u raznim ustanovama. Zaključkom na Forumu invalida istaknuto je da svi moraju maksimalno iskoristiti 2003. – EGOSI na upozoravanje problematike i zahtijevanja da ona bude na najvišem mjestu dnevnog reda, da se sustavno rješavaju problemi koji su izuzetno teški, osobito za obitelji s osobama s invaliditetom te da se pozove sve gradonačelnike i osobe koje odlučuju u pojedinim gradovima na doprinos u malim konkretnim akcijama (izrada bar jedne rampe, pomoć konkretnoj obitelji osobe s invaliditetom, zapošljavanje bar jedne osobe s invaliditetom, rješavanje bar jednog stambenog pitanja osobe ili obitelji osobe s invaliditetom i dr.) što će bitno pridonijeti kvaliteti njihova života. Ovakvim malim koracima koji su daleko od sustavnih rješenja bitno se pridonosi obilježavanju EGOSI-ja, a konkretnim pojedincima se čini pomak značajan za njihovo svakodnevno življenje.

Pokrovitelj Foruma invalida 7. Sajma zdravlja u Vinkovcima od 11.-13. travnja 2003. godine bilo je Vladino povjerenstvo za osobe s invaliditetom uz suproviteljstvo Ministarstva rada i socijalne skrbi.

Uz Svjetski dan bolesnika

11. veljača 2003. proglašen je Svjetskim danom bolesnika. Povodom njegovog obilježavanja, Ministarstvo zdravstva RH predstavilo je prijedlog Zakona o pravima, obvezama i odgovornostima pacijenata na skupu održanom 10. veljače 2003. godine u Tribini Grada Zagreba.

Piše: Marijana Gojčeta, prof. def.

Prijedlog Zakona o pravima, obvezama i odgovornostima pacijenata određuje "osnovna prava pacijenata i načine njihove zaštite te njihove dužnosti i obveze prilikom korištenja zdravstvene zaštite i osiguravanja tih prava" (str. 3 prijedloga Zakona). Svrha izrade i provedbe Zakona je stvaranje partnerstva između pacijenata i medicinskog osoblja - davatelja zdravstvene usluge. Pozicija pacijenata iz pasivne prelazi u aktivnu što znači da pacijent počinje aktivno sudjelovati u zdravstvenom procesu.

Zakonom o pravima, obvezama i odgovornostima pacijenata precizno je određeno da je pacijent svaka osoba, bolesna ili zdrava, koja u zdravstvenoj ustanovi zatraži bilo koji oblik (savjetodavni, preventivni, dijagnostički, terapijski, rehabilitacijski ili palijativni) zdravstvene zaštite.

Svaki pacijent ima pravo na:

- zdravstvenu zaštitu i odgovarajuću kontinuiranu medicinsku skrb;
- poštivanje ljudskog dostojanstva, osobnosti, intimnosti, svjetonazora, moralnih i vjerskih uvjerenja te zaštitu fizičkog i psihičkog integriteta;
- održavanje osobnih kontakata;
- samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove;
- obaviještenost;
- vlastitu odluku, pristanak i suodlučivanje;
- odbijanje zdravstvene zaštite ili medicinske intervencije;
- uvid u medicinsku dokumentaciju;
- povjerljivost i čuvanje medicinske tajne;
- drugo medicinsko mišljenje;
- pritužbu;
- obeštećenje;
- sudjelovanje i odlučivanje u stvaranju zdravstvene politike.

U Zakonu je svako od navedenih prava pacijenata detaljno opisano i razrađeno. No, Zakon propisuje i obveze pacijenata, a to su:

- odgovornost pacijenata prema osobnom zdravlju i
- odgovornost pacijenata prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga.

Zakon odnosno prijedlog za izradu Zakona predstavlja važan iskorak u zdravstvenoj zaštiti pacijenata. Ne samo da nastoji uspostaviti partnerski odnos između pacijenata i liječnika već pokušava kroz osnivanje Agencije za zastupanje prava pacijenata u kojoj bi radili zastupnici pacijenata štiti prava pacijenata, davati pravne savjete pacijentima, itd. Svaka zdravstvena ustanova dužna je na zahtjev Agencije dostaviti sve podatke o medicinskim tretmanima pacijenata.

Prijedlog Zakona o pravima, obvezama i odgovornostima pacijenata može se pronaći na web stranicama Ministarstva zdravstva ili u samom Ministarstvu. (<http://www.tel.hr/mzrh/>)

Svrha izrade i provedbe Zakona je stvaranje partnerstva između pacijenata i medicinskog osoblja - davatelja zdravstvene usluge. Pozicija pacijenata iz pasivne prelazi u aktivnu što znači da pacijent počinje aktivno sudjelovati u zdravstvenom procesu.

Novosti u zakonskoj regulativi za osobe s invaliditetom

1. Nacionalna strategija za osobe s invaliditetom NN 13/03
2. Zakon o rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom NN 143/02 (podzakonski akti donose se do lipnja 2003.)
3. Izmjene i dopune Zakona o socijalnoj skrbi (neka mala poboljšanja za osobe s invaliditetom)
4. Zakon o sigurnosti na cestama (*znak pristupačnosti* glasi na osobu, a ne vozilo!)
5. Zakon o graditeljstvu (uvode se sankcije)
6. Odluka o refundaciji poreza na dodanu vrijednost za vozila osoba s invaliditetom (kratkoročna mjera za 2003.)

GRADNJA BEZ PREPREKA

U području graditeljstva javni interes definira se i uređuje Zakonom o gradnji. Sadašnji Zakon o gradnji (ZOG) donesen je u svibnju 1999. g., a počeo se primjenjivati 1. listopada iste godine. Zakon regulira: projektiranje, gradnju i održavanje građevina, bitne zahtjeve kojima građevina mora udovoljiti, obavljanje poslova projektiranja, gradnje i stručnog nadzora, ustrojstvo i postupanje građevne inspekcije. Sudionici u gradnji definirani su Zakonom, a to su: investitor, projektant, revident, izvođač i nadzorni inženjer. Zakonom o gradnji također je definirana projektno-tehnička

Novi Zakon o gradnji koji je u procesu donošenja definirat će pristupačnost kao uvjet bez kojeg se ne može.

dokumentacija potrebna za građenje: idejni, glavni i izvedbeni projekt.

Građevnu dozvolu izdaju nadležni županijski uredi, a u posebnim slučajevima i Ministarstvo zaštite i prostornog uređenja RH. Po završetku građevine provodi se tehnički pregled i izdaje uporabna dozvola. Korištenje novoizgrađene građevine dopušteno je samo uz izdanu uporabnu dozvolu, te isključivo na način sukladan njezinoj namjeni, a vlasnik je dužan održavanjem građevine očuvati sve bitne zahtjeve za građevinu.

Instrumenti nadzora su inspekcijski i upravni nadzor. Inspekcijski nadzor nadzire primjenu Zakona i drugih propisa koji uređuju gradnju. Upravni nadzor kontrolira i nadzire građevnu dozvolu, uporabnu dozvolu, dozvolu za uklanjanje, inspekcijska rješenja i sl. Nepoštivanje odredbi Zakona o građenju prekršajno je djelo kažnjivo propisanim novčanim iznosima.

Problemi u svakodnevnom životu rezultat su neusklađenosti propisa, krivih očekivanja i podjele odgovornosti, niske razine svijesti ili nezainteresiranosti investitora. Postojeći *Pravilnik o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera* donesen je 1982. godine.

Novi Zakon o gradnji koji je u procesu donošenja definirat će pristupačnost kao uvjet bez kojeg se ne može. Iako se pristupačnost ne može smatrati bitnim

zahtjevom za građevinu, ipak će postati uvjet za svaku javnu, poslovnu i stambeno-poslovnu zgradu. Nadalje, stambene građevine s osam i više stanova morat će imati bar dva lako prilagodljiva stana. Novim zakonom pojam pristupačnosti uvodi se i u građevnu dozvolu, jer se dozvola neće moći izdati ukoliko glavni projekt ne bude u skladu sa ZOG i njegovim podzakonskim aktima. Također, izmjene i dopune građevnih dozvola, kao i građevne dozvole za rekonstrukciju rješavat će se ubrzano ukoliko je zahtjev podnijela hendikepirana osoba i izmjena je u cilju pristupačnosti. Bez građevne dozvole smiju se izvoditi radovi na stubama, hodnicima i drugim prostorima različitih razina na pristupima građevini i unutar građevine radi omogućavanja nesmetanog pristupa i kretanja u građevini za osobe s teškoćama u kretanju ako ne narušavaju funkciju i namjenu građevine, odnosno ako ne utječu na ispunjavanje bitnih zahtjeva za građevinu i/ili lokacijskih uvjeta te jednako tako i radove denivelacije, ugradnje zvučnih semafora uređaja i ugradnje taktilnih površina na frekventnim javno-prometnim površinama. Članci zakona koji se odnose i na problematiku prostorne pristupačnosti su: čl. 5, čl. 73, čl. 79, čl. 89. Datum stupanja novog ZOG na snagu zasad nije poznat.

Stručni prilog: Lino Fučić, dipl.ing.građ. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, pomoćnik ministra

Sažetak izlaganja na 5. školi za voditelje udruga invalida, Zagreb, 23. - 26. listopada 2002.

Odluka o refundaciji PDV-a za vozila za 2003. godinu

Piše: Mirjana Dobranović, mr.med.sc.

Na sjednici Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom održanoj 31. ožujka 2003. godine razmatran je prijedlog rješenja za refundaciju poreza na dodanu vrijednost osobama s invaliditetom sa 100% tjelesnog oštećenja ili s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcija organa za kretanje pri uvozu automobila, koji je pripremila Radna skupina Ministarstva rada i socijalne skrbi u suradnji s predstavnicima nacionalnih saveza i udruga osoba s invaliditetom. Članovi Povjerenstva nisu prihvatili prijedlog Radne skupine glede osoba koje bi trebale ostvariti pravo na refundaciju poreza, a to su:

– osobe s vozačkom dozvolom kojima je za upravljanje automobilom potrebna prilagodba automobila i

– osobe koje zbog težine oštećenja ne mogu dobiti vozačku dozvolu, pa se tretiraju kao putnici u automobilu.

Rečeno Povjerenstvo, čiji su članovi i predstavnici udruga osoba s invaliditetom, nakon temeljite rasprave je zaključilo da pravo na refundaciju poreza na dodanu vrijednost trebaju ostvariti:

"Osobe s invaliditetom sa 100% tjelesnog oštećenja ili s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcija organa za kretanje, a

Pravo na refundaciju poreza na dodanu vrijednost za vozila za 2003. trebaju ostvariti: "Osobe s invaliditetom sa 100% tjelesnog oštećenja ili s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcija organa za kretanje, a koje je utvrđeno prema Zakonu o listi tjelesnih oštećenja"

koje je utvrđeno prema Zakonu o listi tjelesnih oštećenja" ("Narodne novine", broj 162/98)

Iz prijedloga teksta Odluke koja ide na prihvaćanje Vladi izdvajamo one članke koji su važni:

ČLANAK 2.

Korisnici prava na refundaciju poreza na dodanu vrijednost pri uvozu osobnog automobila (u daljnjem tekstu: korisnici) su:

1. invalidne osobe sa 100% tjelesnog oštećenja;
2. invalidne osobe s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcija organa za kretanje.

ČLANAK 6.

Zahtjev za refundaciju poreza na dodanu vrijednost pri uvozu osobnog automobila podnosi se Ministarstvu rada i socijalne skrbi, Upravi za financijsko – gospodarske poslove, a pravo iz članka 1. ove odluke ostvaruje se prema redoslijedu podnošenja zahtjeva u okviru osiguranih sredstava u proračunu Republike Hrvatske za te namjene za 2003. godinu.

ČLANAK 7.

Uz pisani zahtjev za ostvarivanje prava iz članka 1. ove odluke invalidna osoba iz članka 4. ove odluke prilaže:

- a) rješenje nadležnog tijela državne uprave iz članka 3. ove odluke;
- b) važeću vozačku dozvolu;
- c) dokaz o uvezenom automobilu i plaćenom porezu na dodanu vrijednost.

ČLANAK 9.

Pravo iz članka 1. ove odluke može se ostvariti za iznos od 70.000,00 kuna carinske vrijednosti osobnog automobila koji se uvozi, bez poreza na dodanu vrijednost.

Osobni automobil na čiji je uvoz korisnik ostvario pravo iz članka 1. ove odluke ne smije se otuđivati prije isteka roka od 5 godina od dana ostvarivanja na refundaciju.

Napomena: ovo je prijedlog kratkoročnog rješenja za 2003. i očekuje se donošenje novog propisa koji bi trebao stupiti na snagu s 1.1.2004. a osiguravao bi pravo na oslobođanje od plaćanja carina, PDV-a i trošarina.

Obilježavanje 2003. - Europske godine osoba s invaliditetom

Piše: Mirjana Dobranović, mr.med.sc.

U svrhu izrade Programa aktivnosti obilježavanja Europske godine osoba s invaliditetom (EGOSI) u Hrvatskoj je, u Vladinom Povjerenstvu za osobe s invaliditetom, 18. studenoga 2002., osnovan ODBOR ZA OBILJEŽAVANJE EUROPSKE GODINE OSOBA S INVALIDITETOM. Voditeljicom Odbora imenovana je mr.med.sc. Mirjana Dobranović, predsjednica Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida, a zamjenicom Silvija Trgovec Greif, dipl.iur, iz Vladinog Ureda za ljudska prava. Članovi odbora su predstavnici udruga osnovnih kategorija invalidnosti te stručnih i državnih institucija (Miroslav Bebek - Savez slijepih, Andrija Halec - Savez gluhih i nagluhih, Zorislav Bobuš, dr.med. - SOIH, prof.dr. Ljiljana Igrić - Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, Verica Varga - Ministarstvo za europske integracije i Ana Balaband - savjetnica potpredsjednika Vlade). Zadaća je Odbora da sukladno preporukama, u 2003.,

usvojenoj kao Godini osoba s invaliditetom, pruži prigodu osobama s invaliditetom, da se prava za ostvarenje posebnih potreba stave na vrh dnevnog reda ne samo u Europi, već i u Hrvatskoj.

U tu svrhu Odbor će:

1. predložiti Vladi Republike Hrvatske Program aktivnosti na državnoj razini kojim će se obilježavati Europska godina osoba s invaliditetom;
2. potaknuti lokalne razine na izradu lokalnih programa koji će pridonijeti poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom;
3. poticati stručne, kulturne i druge institucije, humanitarne i druge udruge da svojim aktivnostima pridonese obilježavanju godine osoba s invaliditetom;
4. ministarstvima, državnim upravnim institucijama i organizacijama te drugim tijelima državne uprave preporučiti čvrstu i konkretnu suradnju s Odborom u provedbi aktivnosti iz njihove nadležnosti;
5. koordinirati provedbu Programa udruga invalida na državnoj razini te pratiti provedbu na lokalnim razinama;
6. osigurati informiranost i provedbu

preporuke Opće skupštine Ujedinjenih naroda i Madridske deklaracije za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom;

7. pratiti primjenu provedbe nacionalnih programa u drugim državama;

8. osigurati kvalitetno medijsko praćenje s dobro osmišljenom akcijom, pri čemu je potrebno služiti se svim raspoloživim stručnim resursima u Hrvatskoj.

EGOSI će se snažno obilježavati u okviru redovnih djelatnosti udruga invalida (oko 1500 udruga diljem Hrvatske), a razna državna tijela, nadležna za provođenje oko 250 zakonskih propisa donesenih u korist osoba s invaliditetom, imat će prigodu pregledati i utvrditi stvarnu primjenjivost donesenih propisa. Sve aktivnosti koje se provode u Hrvatskoj moći će se prijaviti na jedno centralno mjesto u VRH, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom, kako bi se izradio kalendar aktivnosti i sve objavilo na web-stranicama. Vladino Povjerenstvo za osobe s invaliditetom koje je osnovalo Odbor za obilježavanje planira poduzeti, na državnoj razini, 21 moguće provedivu zajedničku aktivnost vladinoga, nevladinog i kulturnog sektora. Program je prihvaćen na sjednici Vladinog Povjerenstva 6. veljače 2003. te njegova dopuna 31. ožujka 2003. a biti će uskoro objavljen i poslan svim zainteresiranim subjektima. U izradi su ODGOVARAJUĆI PLAKATI I LECI OBILJEŽAVANJA 2003. u kojem se ističe slogan EGOSI za Hrvatsku " O nama uvijek s nama".

Zadaća je Odbora da sukladno preporukama, u 2003., usvojenoj kao Godini osoba s invaliditetom, pruži prigodu osobama s invaliditetom, da se prava za ostvarenje posebnih potreba stave na vrh dnevnog reda ne samo u Europi, već i u Hrvatskoj.

IZ PROGRAMA AKTIVNOSTI OBILJEŽAVANJA 2003. - EUROPSKE GODINE OSOBA S INVALIDITETOM (EGOSI)

PREDLOŽENE AKTIVNOSTI:

1. IZRADITI PRIJEDLOG PROGRAMA AKTIVNOSTI
2. ORGANIZIRATI OKRUGLI STOL NA TEMU: *Invaliditet kao društvena odgovornost*
3. IZRADITI ODGOVARAJUĆE PLAKATE I LETKE OBILJEŽAVANJA 2003.
4. AŽURIRATI INFORMACIJE O 2003. - Europskoj godini osoba s invaliditetom I PLANIRANIM AKTIVNOSTIMA NA WEB STRANICI
5. EDUKACIJA DJECE I MLADIH
6. SLIKOVNICA "BONTONČIĆ" ili kako svima biti prijatelj - POKLON HRVATSKE EUROPI
7. NACIONALNI DAN OSOBA S CEREBRALNOM PARALIZOM - 05. SVIBNJA 2003.
8. IZDAVANJE KNJIGE "SLIJEPI ZA SLIJEPE"
9. EUROPSKO PRVENSTVO 2003. GODINE U STOLNOM TENISU ZA OSOBE S INVALIDITETOM
10. HUMANITARNI KONCERT "CARMINA BURANA"
JAVNA PROMOCIJA PROJEKTA GLS - govorni linux za slijepe
11. U HNK - ODRŽATI PREDSTAVU "SLAVONSKI ODISEJ" - duhovitu, satiričnu komediju iz VINKOVACA, poklon osoba s invaliditetom građanima Hrvatske.
12. JAVNA PROMOCIJA WEB STRANICA ZA SLIJEPE
14. "EUROPSKI TJEDAN MOBILNOSTI I KOMUNIKACIJA" 16. - 22. rujna 2003. godine
15. CENTRI ZA SOCIJALNU SKRB I DOMOVI ZDRAVLJA - PROCJENA NJIHOVE PRISTUPAČNOSTI ZA OSOBE S INVALIDITETOM
16. ŠKOLA ZA VODITELJE UDRUGA INVALIDA - posvećena 2003.
17. "LADO" ZA OSOBE S INVALIDITETOM (sudjeluju plesači s oštećenjem sluha)
18. ORGANIZIRATI OKRUGLI STOL NA TEMU: *Izjednačavanje prava osoba s invaliditetom*
19. ODRŽATI FORUM NA HTV S VLADINIM TIJELIMA
Tema Foruma: *Socijalno isključivanje i osobe s invaliditetom*
20. OKRUGLI STOL NA TEMU "Suvremeni pristup poimanja i definiranja invalidnosti"
21. "ZAPOŠLJAVANJE INVALIDA - KORIST, A NE TROŠAK"

Svaka aktivnost ima rok izvršenja, odgovornog nositelja za njegovu provedbu i iznos troškova koji će se refundirati iz proračuna Vlade Republike Hrvatske (ukupan iznos je 200.000 kuna).

EGOSI će se snažno obilježavati u okviru redovnih djelatnosti udruga invalida (oko 1500 udruga diljem Hrvatske), a razna državna tijela, nadležna za provođenje oko 250 zakonskih propisa donesenih u korist osoba s invaliditetom, imat će prigodu pregledati i utvrditi stvarnu primjenjivost donesenih propisa.

"Invaliditet kao društvena odgovornost"

"Invaliditet kao društvena odgovornost" tema je Okruglog stola održanog 12. veljače 2003. godine u kongresnoj dvorani Hrvatskog autokluba.

Piše: Marijana Gojčeta, prof. def.

Organizatori Okruglog stola su Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom i Odbor za obilježavanje Europske godine osoba s invaliditetom - 2003. Izlaganja o društvenoj odgovornosti prema osobama s invaliditetom održali su prof.dr.sc. Ante Simonić, prof.dr.sc. Josip Kregar, prof.dr.sc. Slobodan Lang, dr.sc. Marija Strnad, prim.dr.sc. Miroslav Pospiš, prof.dr.sc. Ljiljana Igrić, Monika Bradarić, dr.sc. Adinda Dulčić i moderator mr.sc. Mirjana Dobranović.

Nakon izlaganja i diskusije doneseni su sljedeći zaključci:

1. Broj osoba s invaliditetom u Hrvatskoj u prosjeku je europskih i svjetskih

podataka (10%), pa je u skladu sa suvremenim shvaćanjem invaliditeta potrebno poduzeti mjere u društvu koje će poticati promjene na svim razinama od osobne do političke.

2. Kako je razvoj svijesti o pravima osoba s invaliditetom osnova za slijedeće korake u promjenama, potrebno je provoditi sustavnu edukaciju na različitim razinama.

3. Potrebna je stalna senzibilizacija i edukacija javnosti za razumijevanje potreba i prava osoba s invaliditetom kroz odgojno-obrazovne institucije, putem medija, otvorenih učilišta, itd.

4. Istodobno je potrebna edukacija osoba s invaliditetom kao članova društva opterećenog predrasudama i pogrešnim pojmovima o invaliditetu, i o pristupu invaliditetu zasnovanom na temeljnim ljudskim pravima.

5. Iznimno je važna edukacija stručnjaka čije je djelovanje vezano uz osobe s invaliditetom (liječnici, odgojitelji, učitelji, nastavnici, znanstvenici, psiholozi, pedagozi, socijalni radnici i drugi) za pravilno shvaćanje invaliditeta.

6. Potrebno je osigurati primjenu ICF klasifikacije (Međunarodna klasifikacija

funkcioniranja Svjetske zdravstvene organizacije) i dosljednu primjenu Zakona o registru osoba s invaliditetom.

7. Iznimno je važno preispitati zakone i provedbene akte koji doprinose diskriminaciji.

8. Potrebno je osnažiti utjecaj osoba s invaliditetom na donošenje ili izmjene i dopune zakonskih propisa važnih za kvalitetu njihova života te osigurati njihovu dosljednu primjenu.

9. Dati prioritet istraživanjima koja predlažu i evaluiraju modele efikasnog djelovanja na različite segmente društva u promjeni stavova i one koji mijenjaju kvalitetu njihova života.

Prihvaćanjem zaključaka zatvoren je Okrugli stol koji je realiziran u okviru obilježavanja 2003. - Europske godine osoba s invaliditetom.

Broj osoba s invaliditetom u Hrvatskoj u prosjeku je europskih i svjetskih podataka (10%), pa je u skladu sa suvremenim shvaćanjem invaliditeta potrebno poduzeti mjere u društvu koje će poticati promjene na svim razinama od osobne do političke.

Svu veličinu slika starih majstora osjetiš tek kad sjedneš i duže vrijeme promatraš.

50. obljetnica FIMITIC-a i događanja u Rimu

U Rimu je održana Konferencija delegata povodom obljetnice Međunarodne organizacije osoba s tjelesnim invaliditetom i obljetnice talijanske udruge invalida na kojoj su sudjelovali i članice HSUTI-ja.

Piše: Marijana Gojčeta, prof. def.

Predsjednica HSUTI-ja i njena pratnja, stručni suradnik HSUTI-ja, pozvane su i sudjelovale na Konferenciji delegata povodom 50. godišnjice osnutka FIMITIC-a i obilježavanja 2003. – Europske godine osoba s invaliditetom. HSUTI je od 2001. godine članica FIMITIC-a – Međunarodne organizacije osoba s tjelesnim invaliditetom. Tematska odrednica Konferencije bila je "Europa jednakih građana – društvo za sve". S aerodroma Leonardo da Vinci u Rimu posebno organiziranim prijevozom stiglo se do hotela Domus Mariae. Odmah po dolasku upoznale smo delegaciju Španjolske i Belgije koje su već godinama članice FIMITIC-a. Drugi dan ujutro mr.sc. Dobranović iskoristila je slobodno vrijeme za kontakt razgovor s delegatom iz Belgije o iskustvu Belgije u korištenju Arbitražnog suda – snažnog tijela za ostvarivanje prava osoba s invaliditetom. Nakon ručka sudionike je čekao autobus i odveo ih do prostorija smještenih u središtu Rima (Campidoglio, Protomoteca hall –

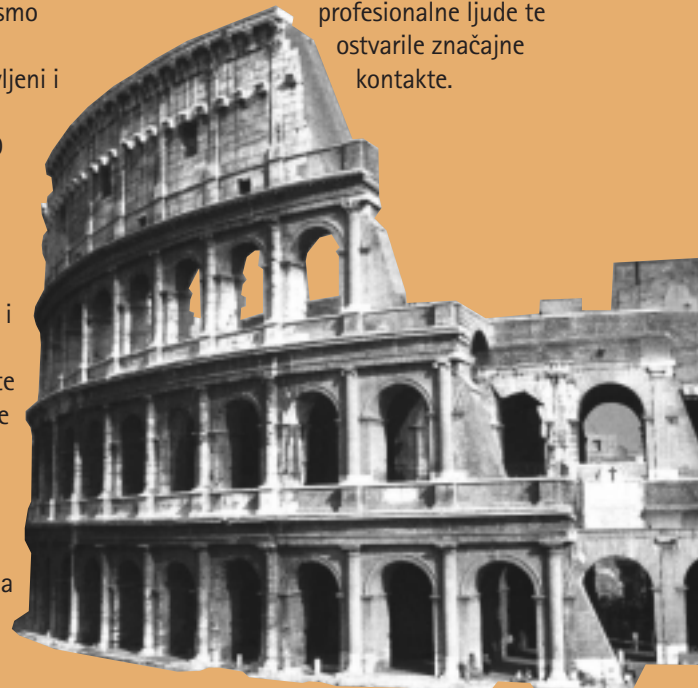
Na Konferenciji delegata u dvorani Barelli mr.sc. Dobranović predstavila je HSUTI i upoznala delegate s dijelom programa i aktivnosti HSUTI-ja te je sudjelovala u izradi deklaracije o miru koje će FIMITIC uputiti Europi.

najljepša dvorana u Rimu) u kojima je programom bila predviđena proslava 50. godišnjice FIMITIC-a.

Drugi dan autobusom smo prevezene u Olimpico Theater u Rimu na veliku manifestaciju obilježavanja 2003. – Europske godine osoba s invaliditetom. Nakon pozdravnog govora g. Silvana Pagana (predsjednika ANMIC-a) i potpredsjednika FIMITIC-a, g. Marjana Krofliča, uslijedila su izlaganja predavača D. Tate, M. Mantovani, T. Afflerbach, Y. Vardakastanis, J. Lapeyre. Moderator skupa bio je dr. C. Romeo. Manifestacija je trajala do 13,30 a poslijepodne smo iskoristile za kontakte s ostalim delegatima. Razgovori su nastavljeni i za večerom. Prema programu sljedećeg dana od 9,00 do 13,00 sati aktivno smo sudjelovale na Konferenciji delegata u dvorani Barelli hotela Domus Mariae. Između ostalih izlaganja, mr.sc. Dobranović predstavila je HSUTI i upoznala delegate s dijelom programa i aktivnosti HSUTI-ja te je sudjelovala u izradi deklaracije o miru koje će FIMITIC uputiti Europi. Svim delegatima podijeljen je poklon Hrvatske – slikovnica BONTONČIĆ na engleskom jeziku, koja je izazvala

veliko zanimanje. Popodne je organizirano razgledavanje Rima. Nakon razgledavanja, organizatori (talijanska udruga ANMIC i njihov predsjednik) omogućili su večeru u jednom od uglednih restorana u Rimu. Time je ujedno i službeno završila Konferencija. Posebna ponuda koja nas je u hotelu prilagođenom osobama s invaliditetom razveselila bila je mogućnost posudbe invalidskih kolica koja su olakšala kretanje predsjednice HSUTI-ja.

Službeno putovanje u Rim u potpunosti je opravdalo naša očekivanja. Mnogo smo toga naučile, upoznale zanimljive i profesionalne ljude te ostvarile značajne kontakte.

UTIT - udruga tjelesnih invalida TOMS

Dokaz da ideje za humanitarnu akciju mogu poteći iz pjesme dala nam je Udruga tjelesnih invalida TOMS iz Trogira koja nam na svoj osebujan način želi predstaviti svoj grad i svoje želje.

Piše: Ankica Hrabar

Ima jedan grad. Ako mu je kamen duša, more mu je život. Ima jedan grad koji je zaustavio ljepotu u hodu prošlosti, između stoljeća slobode i ropstva. Prostori su to koji mirišu na vino i ulje, prostori koji imaju boju neba i sunca, zelenu kosu borova i srebrne osmijehe galebova.

Danas je grad Trogir prekrasno izbrušeni kameni kristal sa zelenim odsjajem palmi i modrinom mora. Mi TOMS-ovci smo još jedno dijete grada koje neće graditi kule, palače, crkve, samostane... TOMS: to dijete grada gradit će mostove...

To je Trogir. Usidrio se između kamenitog otoka Čiova i kopna prepuna mirisa čempresa i ružmarina. To je grad kojeg su stoljeća gradila. Rađao se polako, smirenom ljepotom kamenih palača i kula, uskih ulica i vitkih zvonika koji su pamtili prošlost mjedenim zvonima.

Biskup bl. Ivan Orssini, Blaž Jurjev – Trogiranin, Augustin Kažotić, Pavao Andreis, Ivan Lucić, Koriolan Čipiko, Petar Berislavić, majstor Radovan, Garagin Cega, ... To su djeca Grada koja nižu svoje kule, palače, kuće, crkve, samostane na čuđenje svijetu.

Danas je grad Trogir prekrasno izbrušeni kameni kristal sa zelenim odsjajem palmi i modrinom mora.

Mi TOMS-ovci smo još jedno dijete grada koje neće graditi kule, palače, crkve, samostane... TOMS: to dijete grada gradit će mostove kao u pjesmi:

"Mostovi su svijetli lukovi na tamnim vodama

predvečerja. Oni obale spajaju, gradove i ceste.

... tužni od sutona, izgubljenih podneva i neostvarenih

jutara. Nad njima oblaci plove i uznemirene ptice lete.

... A mi ćemo sagraditi tisuće mostova i spojiti ćemo milijarde duša ljudskih..."

Marin Franičević: Mostovi

"Kreneš li ikada

Put juga lijepoga, stani pred Trogirom, Usidri lađu pod zidinom grada."

Tim stihovima poziva Vladimir Nazor, a mi dodajemo:

"Dođi pod ovu palmu jer Mi smo tu."

Ovu smo našu humanitarnu akciju osmislili u želji da spajamo ljude i pomažemo onima kojima je to najpotrebnije.

Ankica Hrabar

Vinskom cestom do humanosti i dobrote

Nastavlja se humanitarna akcija trogirске Udruge tjelesnih invalida u prikupljanju vina različitih regija Hrvatske

Piše: Ante Raos, predsjednik Udruge

Drugu godinu za redom Udruga tjelesnih invalida TOMS (u daljnjem tekstu udruga) organizira humanitarnu akciju "Vinskom cestom do humanosti i dobrote" (u daljnjem tekstu akcija). Javnost ne zna ono čime su stručnjaci sve više opčinjeni: raznovrsnost vinskih sorti u Hrvatskoj svjetski je fenomen, osobito zbog nevjerojatnog broja autohtonih vrsta vina lijepe male domovine. Samo da pobroji i ovlaš opiše domaće sorte, plavce vele i male, gegiče, bogdanuše, šipelje, vugave,

kujunduše i njihovu brojnu braću, enolog Srećko Ljubljanić ispisao je opsežan esej. Istovremeno cijela generacija mladih vinara obnavlja vinograde s rijetkim i gotovo zaboravljenim sortama, iako im profitna logika nalaže da se drže provjerenih vrsta.

Inspirirani mladim vinarima osmislili smo ovu našu humanitarnu Akciju koja bi trebala postati tradicionalna s obzirom da već drugu godinu za redom ovo enološko bogatstvo želimo predočiti široj javnosti u jedinstvenom ambijentu trogirске starogradske jezgre... Ove smo godine htjeli otići korak dalje i uključiti udruge invalida članice HSUTI-ja, kao i sve udruge vinara diljem lijepe naše, na način da u svojim sredinama potaknu prikupljanje vina od vinogradara njihove regije. Time bi akcija poprimila sadržaj zajedništva i postala korisna ne samo za osobe s invaliditetom, već i za same proizvođače vina, a također bi se poticalo mlade osobe da se uključe u proizvodnju tog, za našu zemlju od pamtivijeka, iznimno dragocjenog proizvoda.

Želja nam je prezentirati vina iz svih dijelova Hrvatske. Slavonska vina da dočaraju širinu slavonske ravnice i jesenje izmaglice. Vina Hrvatskog zagorja da nam donesu valovitost zagorskih brega, a istarska vina da nam ponude crvenilo zemlje pretočeno u gusto vino. I na kraju, dalmatinska vina. Ta škrta zemlja zasađena "mukom težačkom" svake jeseni urodi grožđem koje je zarobilo sunčeve zrake. Vinova je loza vesela biljka. Nosi u sebi porok i vrlinu, koketeriju i prirodnost, oblake i sunce. Svakog može razveseliti. Ima vinova loza i jednu duboku duhovnost koja ljude spaja. Izvlači iz ljudi priču koja spaja krajeve duša kao što mostovi spajaju obale. Raste vinova loza na toplim leđima majke Zemlje. Druži se s Nebom i Suncem. I čini se kao da je Sunce koje se nad njom uzdiže i izdašno je obasjava, na nebu jedino zbog nje i da je samo njeno. Umire u crveno-žutim bojama u jesen. Pretače se u vino i odlazi u vječnost! Ima vinova loza sudbinu kao i ljudi!

Generalni pokrovitelj ovogodišnje akcije je "POLICE - sunčane naočale".

Ove smo godine htjeli otići korak dalje i uključiti udruge invalida članice HSUTI-ja, kao i sve udruge vinara diljem lijepe naše, na način da u svojim sredinama potaknu prikupljanje vina od vinogradara njihove regije. Time bi akcija poprimila sadržaj zajedništva i postala korisna ne samo za osobe s invaliditetom, već i za same proizvođače vina, a također bi se poticalo mlade osobe da se uključe u proizvodnju tog, za našu zemlju od pamtivijeka, iznimno dragocjenog proizvoda.

Prvo istraživanje u Hrvatskoj o stanju obitelji osoba s invaliditetom

Prvim ovakvim projektom u Hrvatskoj HSUTI u suradnji sa Studijskim centrom socijalnog rada, DZZOMM-om i Uredom za ljudska prava VRH želi upoznati realno stanje obitelji osoba s invaliditetom i tako uvidjeti gdje je najpotrebnije učiniti pomak u unapređenju života obitelji

Piše: Marijana Gojčeta, prof. def.

Razvijenost društva i države procjenjuju se između ostalog i po njihovu odnosu i brizi prema bolesnim, siromašnim i nemoćnim osobama te osobama s invaliditetom. Populacija osoba s invaliditetom specifična je zbog karakteristika koje invaliditet uzrokuje. Zbog različitih smetnji te posebnih potreba i mogućnosti osoba s invaliditetom obitelj je iznimno važan segment njihova života. U obitelji

pronalaze sigurnost, zaštitu, ljubav, toplinu, podršku i razumijevanje.

Ispitujući položaj obitelji osoba s invaliditetom u Hrvatskoj možemo utvrditi njihove probleme, potrebe, stupanj zadovoljenosti potreba te ophođenje članova obitelji s osobom s invaliditetom. Proučavajući socijalne, ekonomske, zdravstvene, psihološke i obrazovne segmente utvrđujemo kvalitetu života osobe s invaliditetom. Zato je u Hrvatskoj pokrenuto PRVO ISTRAŽIVANJE U HRVATSKOJ O STANJU OBITELJI OSOBA S INVALIDITETOM. Projekt provodi Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida u suradnji sa Studijskim centrom socijalnog rada, Državnim zavodom za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži te Uredom za ljudska prava VRH.

Voditeljica projekta je dr. sc. Zdravka Leutar (predavač na Studijskom centru socijalnog rada), a supervizori su mr. med. sc. Mirjana Dobranović (predsjednica Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida) i dr. sc. Adinda Dulčić (ravnateljica Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži). Sve poslove vezane uz kontakte sa županijama, predavačima i medijima

obavljala je Marijana Gojčeta, prof. defektolog iz Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida.

Uzorak ispitivanja čine osobe s invaliditetom, bez obzira na vrstu i stupanj invaliditeta te netko od članova njihove obitelji (roditelji ili staratelji, supružnik, brat ili sestra, njihova djeca).

Istraživanjem će se nastojati:

- upoznati potrebe obitelji osoba s invaliditetom te stupanj zadovoljenosti njihovih potreba;
- upoznati po čemu se obitelji osoba s invaliditetom razlikuju od drugih obitelji u obavljanju obiteljskih funkcija;
- ispitati podršku i načine osnaživanja obitelji osoba s invaliditetom, odnosno oblike podrške koju te obitelji dobivaju (socijalnu, psihološku, duhovnu, ekonomsku...);
- ispitati informiranost o pravima i utvrditi prava koja obitelji s invaliditetom koriste;
- ispitati odnose članova obitelji prema članu s invaliditetom u njihovoj obitelji;
- utvrditi kako članovi obitelji doživljavaju okolinu u kojoj žive;
- ispitati međusobnu podršku i povezanost obitelji s drugim obiteljima koje također imaju člana s invaliditetom;
- upoznati položaj osobe s invaliditetom u obitelji.

Provedba istraživanja zamišljena je kao organizirani susret osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji u svim

Ispitujući položaj obitelji osoba s invaliditetom u Hrvatskoj možemo utvrditi njihove probleme, potrebe, stupanj zadovoljenosti potreba te ophođenje članova obitelji s osobom s invaliditetom. Proučavajući socijalne, ekonomske, zdravstvene, psihološke i obrazovne segmente utvrđujemo kvalitetu života osobe s invaliditetom.

Provedba istraživanja zamišljena je kao organizirani susret osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji u svim županijama (21 u Hrvatskoj) u svrhu druženja, međusobnih kontakata, pružanja podrške i samopomoći.

županijama (21 u Hrvatskoj) u svrhu druženja, međusobnih kontakata, pružanja podrške i samopomoći. U svakoj županiji gost predavač održava predavanje na temu "Invaliditet - izvor poteškoća i radosti u našoj obitelji" nakon kojeg se provodi anketiranje. Anketiranje provode 42 studentice četvrte godine Studijskog centra socijalnog rada.

Istraživanje se provodilo prema sljedećem rasporedu u županijskim središtima:

- 1. ožujka 2003. istraživanje je provedeno u Karlovcu za Karlovačku županiju;
- 22. ožujka 2003. istraživanje je provedeno u Krapini za Krapinsko-

zagorsku županiju, u Koprivnici za Koprivničko-križevačku županiju, u Zagrebu za Grad Zagreb, u Požegi za Požeško-slavonsku županiju, u Osijeku za Osječko-baranjsku županiju, u Vinkovcima za Vukovarsko-srijemsku županiju, u Sisku za Sisačko-moslavačku županiju, u Slavonskom Brodu za Brodsko-posavsku županiju te u Bjelovaru za Bjelovarsko-bilogorsku županiju;

- 29. ožujka 2003. istraživanje je provedeno u Zadru za Zadarsku županiju, u Rijeci za Primorsko-goransku županiju, u Gospiću za Ličko-senjsku županiju, u Slatini za Virovitičko-podravsku županiju, u Puli za Istarsku županiju, u Šibeniku za

Šibensko-kninsku županiju, u Splitu za Splitsko-dalmatinsku županiju, u Dubrovniku za Dubrovačko-neretvansku županiju, u Zagrebu za Zagrebačku županiju te u Čakovcu za Međimursku županiju;

- 5. travnja 2003. istraživanje je provedeno u Varaždinu za Varaždinsku županiju;
- na inicijativu Udruge tjelesnih invalida u Otočcu istraživanje je u tom gradu provedeno 19. travnja 2003.

Dobiveni podaci dovest će do:

- boljeg poznavanja položaja obitelji osoba s invaliditetom u Hrvatskoj;
- adekvatnijih prijedloga mjera za poboljšanje kvalitete života obitelji osoba s invaliditetom na više razina.

Svih sedamdeset sudionika dobilo je zahvalnice za pruženu suradnju i stručnu podršku u provedbi Prvog istraživanja u Hrvatskoj o stanju obitelji s invaliditetom

ISTRAŽIVANJE - OBITELJ OSOBA S INVALIDITETOM

RB	ŽUPANIJA	DATUM	PREDAVAČ	PROSTOR ZA ODRŽAVANJE
1	Karlovačka županija	1. 3. 2003., Karlovac	mr. sc. Mirjana Dobranović	Gradska vijećnica, Banjavčičeva 9
2	Krapinsko-zagorska	22. 3. 2003., Krapina	Jasminka Horvatić	Mala dvorana Pučkog otvorenog učilišta, Šet. Hrvat. narod. preporoda 13
3	Sisačko-moslavačka	22.03.2003., Sisak	Željka Šemper	Dom za stare i nemoćne osobe Sisak, Oktavijana Augusta 3
4	Koprivničko-križevačka	22. 3. 2003., Koprivnica	dr. Dražen Sačer	Dom za stare i nemoćne osobe, Trg E. Kumičića 17
5	Vukovarsko-srijemska	22. 3. 2003., Vinkovci	Mandica Sanković	Županijska vijećnica, Glagoljaška 27
6	Bjelovarsko-bilogorska	22. 3. 2003., Bjelovar	Božica Bednjačić	Sala za vjenčanja Bjel.-bil. ž., A. Starčevića 8
7	Osječko-baranjska	22. 3. 2003., Osijek	dr.sc. Zdravka Leutar	Gradska četvrt Gornji grad, Trg Lava Mirskog 1a,
8	Brodsko-posavska	22. 3. 2003., Slavonski Brod	Tomislav Goll	Dvorana HVIDR-e, Stjepana Marjanovića 2
9	Požeško-slavonska	22. 3. 2003., Požega	Branka Lukić-Cesarik	Dom umirovljenika Požega, Istarska bb
10	Grad Zagreb	22. 3. 2003., Zagreb	mr. sc. Mirjana Dobranović	Zag. velesajam, Kongresna dvorana, Av. Dubrovnik 15
11	Zadarska županija	29. 3. 2003., Zadar	Stanko Panić	Dom za odrasle osobe, Zemunik Donji
12	Primorsko-goranska	29. 3. 2003., Rijeka	prim. dr. Modrušan	WTC centar (zgrada Transadrije), Riva boduli 1
13	Šibensko-kninska	29. 3. 2003., Šibenik	Đina Lugović	Krešimirov dom, Petra Grubišića 2
14	Splitsko-dalmatinska	29. 3. 2003., Split	Ante Raos	Dvorana Županijske skupštine na Bačvicama, Prilaz braće Kaliterne 10
15	Međimurska županija	29. 3. 2003., Čakovec	Marijana Gojčeta	Restoran HIDROTEHNIKE, Mihovljanska 70
16	Virovitičko-podravska	29. 3. 2003., Slatina	Andelka Zelenko	Hrvatski dom Braće Radića 2, Slatina
17	Istarska županija	29. 3. 2003., Pula	prof.dr.sc. Lj. Igrić	Gradsko društvo Crvenog križa, Nobilova 2
18	Dubrovačko-neretvanska	29. 3. 2003., Dubrovnik	Antonija Roszahegy-Nikolić	Hotel "Lero"
19	Zagrebačka županija	29. 3. 2003., Zagreb	mr. sc. Mirjana Dobranović	Gospodarski klub ,Vukovarska 78
20	Ličko-senjska županija	29. 3. 2003., Gospić	Biskup Bogović dr. sc. Zdravka Leutar	Gradska vijećnica, Budačka 55, Gospić
21	Varaždinska županija	5. 4. 2003., Varaždin	Zvezdana Janičar	Hotel "Turist"
22	Ličko-senjska županija	23. 4. 2003., Otočac	mr. sc. Mirjana Dobranović	Gradsko pučko otvoreno učilište, Kralja Zvonimira

Unapređenje rada lokalnih udruga članica HSUTI-ja kao doprinos daljnjem razvoju civilnog društva u Hrvatskoj

Projekt unapređenja rada lokalnih udruga članica HSUTI-ja temelji se na činjenici da je za kvalitetno podmirivanje socijalnih potreba osoba s tjelesnim invaliditetom, a ono uvelike podrazumijeva adekvatan rad tih lokalnih udruga, neophodno temeljito razumijevanje aktualnih promjena, procesa koji se odvijaju u našem društvu.

Piše: Mirjana Dobranović, mr.med.sc.

Kroz suradnju sa suportativnim organizacijama (B.a.B.e, EOS), čiji su članovi – predavači najbolje poznati s problematikom civilnog društva, osmišljen je projekt edukacije. Zamišljeno je da se kroz dva grada kao modela za ostale gradove utvrdi mogućnost provođenja takvih i sličnih projekata i koliko su oni važni za lokalne zajednice. Provođenje projekta zahtijevalo je opsežne pripreme. Kao gradovi modeli odabrani su Vinkovci i

Kao gradovi modeli odabrani su Vinkovci i Zagreb i u njima se kroz dvije dvodnevne edukacije u obliku radionica radilo na unapređenju rada lokalnih vlasti i udruga u korist osoba s invaliditetom.

Zagreb i u njima se kroz dvije dvodnevne edukacije u obliku radionica radilo na unapređenju rada lokalnih vlasti i udruga u korist osoba s invaliditetom.

Predstavnici udruga i lokalne uprave i samouprave najprije su radili zajedno, zatim su podijeljeni u dvije grupe gdje se rad odvijao u obliku radionica, a na kraju su opet svi zajedno sudjelovali u kreiranju budućnosti, tj. izradi akcijskih planova.

Sanja Sarnavka iz B.a.B.a, Milan Ristić iz EOS-a i Maja Kurent, liječnica transcendentne medicine, bili su predavači koji su najbolje mogli pridonijeti uspješnosti projekta.

Teme njihovih predavanja bile su:

- **KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE I AKTIVNO SLUŠANJE,**
- **JAVNO ZAGOVARANJE I LOBIRANJE,**
- **KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE I**
- **MENAGEMENT EMOCIJA.**

Oni su vodili radionice i u Vinkovcima i u Zagrebu. Njihova predavanja pridonijela su unapređenju suradnje među članovima uprave i udruga te pospjela uspostavljanje boljih međusobnih kontakata u korist poboljšanja mjera i aktivnosti za podizanje kvalitete života osoba s invaliditetom.

Provođenje projekta i edukaciju medijski su pratili Večernji list, Vjesnik, Vinkovački list, Županijska panorama HTV-a, Hrvatski radio i Obiteljski radio. Takva je medijska zastupljenost uvelike pridonijela upoznavanju javnosti s problematikom osoba s invaliditetom, ali i s razvojem civilnog društva u Hrvatskoj.

Jedan je od rezultata edukacije i čvršća povezanost članova udruga i uprave čime je znatno olakšana daljnja komunikacija i suradnja u korist poboljšanja kvalitete života osoba s invaliditetom na lokalnoj razini.

Također su pripremljene brošure i videokasete s kompletnim prikazom održanih radionica i njihovih rezultata koje će biti distribuirane ostalim zainteresiranim članicama HSUTI-ja. Još je jednom potvrđeno da je edukacija najbolje sredstvo u podizanju kvalitete života osoba s invaliditetom.

Otvori srce - učini čudo!

Uskoro ćemo postati svjedoci provođenja nove humanitarne akcije za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Hrvatskoj koja će se odvijati uz pomoć osoba iz javnog i zabavnog života

Piše: Antonija Turin

Idejni je pokretač ovog velikog projekta gospodin Nenad Ninčević, poznati i uspješni hrvatski kompozitor. Upravo je njegova osobna senzibilizacija, druženje s prijateljima iz djetinjstva koji su danas osobe s invaliditetom te njegovo iskustvo s ocem koji je izgubio vid osnažila svijest o tome da je potrebno učiniti više kako bi se pomoglo osobama s invaliditetom u Hrvatskoj, odnosno da se u Republici Hrvatskoj snažno upozori na problematiku osoba s invaliditetom, posebice u ovoj 2003. – Europskoj godini osoba s invaliditetom. Kad je čuo od svog prijatelja – osobe s invaliditetom – za ideju stvaranja jednog fonda iz kojega bi se zadovoljavale potrebe osoba s invaliditetom, a koje ne zadovoljava država svojim propisima (izrada rampi i dizala, uređivanja kupaonica, plaćanja lijekova, skupih liječenja, specijalnih pomagala), samo od sebe nametnulo se rješenje u obliku organiziranja velikih kulturnih manifestacija u korist pronalaženja mogućnosti financiranja planova udruga invalida i rješavanja

Pjesma glazbenika Nenada Ninčevića, komponirana samo za ovu namjenu, imat će dosljedno pozitivan utjecaj i ispunit će primarni cilj ovog projekta - upozoriti na problematiku osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.

zaista postojećih teških i gotovo nerješivih situacija u kojima se nalaze osobe s invaliditetom.

Autor ovog projekta želi prvenstveno snimiti BAND-AID pjesmu za osobe s invaliditetom koja bi bila dopunjena i drugim glazbenim materijalom. Pjesma Nenada Ninčevića komponirana samo za ovu namjenu imat će dosljedno pozitivan utjecaj i ispunit će primarni cilj ovog projekta. U sklopu dvostrukog CD-a drugi bi CD sadržavao poeziju gospodina Marka Pandurevića koju bi recitirao splitski glumac Josip Genda.

Autori ovog projekta izabrali su poznate osobe iz zabavnog i javnog života prvenstveno zbog toga što adekvatno izabrana osoba može privući pažnju koja je za ovaj projekt nužna. Osobe koje smo izabrali ovim projektom mogu pozitivno utjecati na ciljanu grupu društva, a osobno bi i promovirali ovaj projekt. Sudionici i izvođači pjesme za osobe s invaliditetom u ovako zamišljenom projektu bi bili poznati glazbenici i estradne zvijezde:

1. **Vinko Coce,**
2. **Oliver Dragojević,**
3. **Doris Dragović,**
4. **Vanna,**

5. **Mišo Kovač,**
6. **Psihomodo pop,**
7. **Aki,**
8. **Prljavo kazalište,**
9. **Ujaci,**
10. **4 Asa i drugi.**

Sudjelovali bi i poznati glumci, sportaši i pojedini javni djelatnici:

1. **Josip Genda, glumac,**
2. **Ivica Kostelić, sportaš,**
3. **Igor Štimac, sportaš,**
4. **Tarik Filipović, glumac i drugi**

Ovim izborom osoba postići će se prvotni cilj projekta tj. upozorit će se na problematiku osoba s invaliditetom, a postići će se i sekundarni cilj ostvarivanje određenih financijskih prihoda za udruge invalida i bolja prodaja dvostrukoga CD-a. Osim izdavanja CD-a predviđeno je i medijsko predstavljanje projekta u koje će se uključiti sve radio-postaje, TV Nova, HTV i druge lokalne televizijske postaje, dnevni i periodični tisak i sl. U projekt su također uključeni i javni koncerti na kojima će se posebno zahvaliti našim sponzorima koji će pomoći u realizaciji ovog projekta.

HSUTI - MREŽNA ORGANIZACIJA LOKALNIH UDRUGA

Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida (HSUTI) djeluje već više od 30 godina. HSUTI je neovisna, volonterska, neprofitna udruga koja okuplja općinske, županijske i republičke udruge osoba s tjelesnim invaliditetom. Nakon 1998. godine (kada je izabrano novo vodstvo) HSUTI-ju se pridružilo 25 udruga, i sada ih je ukupno 55. Iako je svaka od lokalnih udruga neovisna u svom djelovanju njihovo uključivanje u HSUTI kao organizaciju koja djeluje na državnoj razini pokazalo se puno učinkovitije u rješavanju problema osoba s invaliditetom.

POPIS UDRUGA

Beli Manastir	Otočac
Bjelovar	Poreč (2)
Buje	Požega (2)
Buzet	Pula
Crikvenica	Rijeka
Čakovec (2)	Rovinj
Daruvar	Samobor
Donja Stubica	Sinj
Donji Miholjac	Sisak
Dubrovnik	Slatina
Dugo Selo	Slavonski Brod (3)
Đurđevac	Split
Karlovac	Šibenik
Kaštela	Trogir
Koprivnica	Umag
Knin	Varaždin
Kraljevica	Vinkovci (2)
Krapina	Virovitica
Križevci	Zadar
Kutina	Zagreb (5)
Nova Gradiška	Zlatar
Novigrad	Županja
Omiš	

UKUPNO: 55

31. međunarodni
sajam medicine,
farmacije,
laboratorijske i
rehabilitacijske
opreme, optike i
dentala

medicina *i tehnika*

21. - 24. 5. 2003.

Projektni tim MEDICINE I TEHNIKE
tel.: +385-1-8503-284/414/433
fax: +385-1-8503-270
e-mail: medicina@zv.hr
www.zv.hr/medicina

Pokrovitelj
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA
REPUBLIKE HRVATSKE

- u paviljonu 11a
središnje stručno događanje
ZDRAVSTVENO - TEHNOLOŠKI FORUM
multimedijska pozornica namijenjena
predstavljanju novih proizvoda, usluga i
projekata
- u **KLUBU IZLAGAČA** /1/, kat „Adnog oktal“
središnje poslovno događanje
javna otvaranja ponuda na natječaje za
nabavku medicinske opreme za
zdravstvene ustanove u Republici
Hrvatskoj, u organizaciji:
Ministarstva zdravstva RH

Zagrebačke županije i
Poglavarstva Grada Zagreba

- u Kongresnom centru Zagrebačkog
velesajma
brojni skupovi, seminari i kongresi visoke
stručne razine
- u paviljonu 9
sadržaji namijenjeni širokoj publici:
besplatni liječnički pregledi, dijagnostika i
savjetovanja

EUROline IZDANO 2003
Zagrebački velesajam

Zagrebački velesajam, Avenija Dubrovnik 16, 10020 Zagreb

Zagrebački
Velesajam